

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Dergi wepsayfası: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Abdullah harmancı'nın hışırtı avcısı adlı eserinde kültür aktarımı

Şahin Şimşek & Funda Bulut

Önerilen atf: Şimşek, S., Bulut, F. (2022). Abdullah Harmancı'nın Hışırtı Avcısı adlı eserinde kültür aktarımı, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 8(1), 37-66. DOI: 10.47615/issej.1075328

Makale linki: <https://doi.org/10.47615/issej.1075328>

© 2022 Yazar(lar). Baskılar ve izinler: Yazarlar makalelerini USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisinde yayınladıktan sonra basılı olarak veya Birinci Baskı olarak çevrimiçi paylaşma iznine sahiptir.

Öne Çıkanlar

Atalarımızdan miras kalan ve üstüne eklemeler yaparak zenginleştirdiğimiz kültürümüzü gelecek nesillere aktarabilmek için en iyi araçlardan olan edebî eserlerdeki kültürel unsurların tespit edilmesi önemlidir.

Bu çalışma akademisyen yazar Abdullah Harmancı'nın yetişkinlerin de okuyabileceği ama daha çok çocuklar için kaleme aldığı *Hışırtı Avcısı* adlı eserinde sözlü kültürümüzün asırlarca muhafaza edildiği anlatıcılık geleneğini eserin merkezine nasıl yerleştirdiğini, kültürel öğeleri eserin içeriğine yedirerek kültür aktarımına nasıl katkı sağladığını ortaya koymuştur. Kültür aktarımında edebî eserlerin yerini ortaya koyan bu çalışmanın yapılacak aynı yöndeki çalışmalar için kaynak teşkil edeceği ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi hakemli bir çevrimiçi dergidir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışmalar amacıyla kullanılabilir. Makalenin içeriğinden yalnızca yazarlar sorumludur. Dergi makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımıyla bağlantılı veya doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, işlem, talep veya masraf veya zarardan sorumlu tutulamaz.

Tüm yazarlardan, sunulan çalışmalarla ilgili olarak diğer kişi veya kuruluşlarla herhangi bir finansal, kişisel veya diğer ilişkiler dahil olmak üzere herhangi bir fiili veya potansiyel çıkar çatışmasını ifşa etmeleri istenir.

Abdullah harmancı'nın hışırtı avcısı adlı eserinde kültür aktarımı¹

Şahin Şimşek Funda Bulut

Eğitim Fakültesi, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu, 37100, Türkiye

ÖZ

Temel gayesi çocuğa güzellik algısını kazandırmak, onun estetik zevklerini geliştirmek olan çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa içinde yaşadığı toplumun örf, adet, gelenek, görenek ve değerlerini de bir yandan aktarmaktadır. Bu çalışmanın amacı Abdullah Harmancı'nın *Hışırtı Avcısı* adlı eserindeki kültürel öğeleri tespit etmek, eserde kültür aktarımının nasıl gerçekleştirildiğini ortaya koymaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, çalışmanın verileri doküman incelemesi tekniği ile elde edilmiş, elde edilen veriler içerik analizi ile yorumlanmıştır. Abdullah Harmancı'nın, *Hışırtı Avcısı* adlı eserinde, kültürümüzde çok önemli bir yeri olan masal/hikâye anlatıcılığı karşımıza çıkmaktadır. Geniş aile yapısında çocuk, birkaç nesil öncesinin görgü ve deneyimine sahip bir dede, nine, büyük hala, anneanne vb. bir büyüğünden masallar, hikâyeler dinleme imkânına sahip olmakta, kültür ve değer aktarımı bu şekilde yapılmakta iken günümüzün çekirdek ailelerinde çocuklar bundan mahrum kalmaktadırlar. *Hışırtı Avcısı* eserinde masal/hikâye anlatıcılığı geleneği, Ramiz amcanın başka bir kılığa girerek, beden dilini, sesini en etkili ve ilgi çekici şekilde kullanarak kendi büyüklerinden dinlediği hikâyeleri çocuklara anlatmasıyla yaşatılır. Görsel ve işitsel öğeleri bir arada kullanarak çocuğun hayal gücünü körelten televizyonun kapatılıp onun yerine hikâyeler anlatan bir kişinin heyecanla dinlenmesi, hem çocuğun hayal dünyasına katkı sunmakta hem de nesilleri birbirine yaklaştırmakta, çocuk ile yetişkin arasındaki ilişkileri güçlendirmektedir. Eserde Ramiz amcanın çocuklarla kurduğu ilişkilerde ve onlara anlattığı hikâyelerde sevgi, empati gibi değerlerin altı çizilmekte, komşuluk, yardımseverlik, paylaşma gibi değerlere de değinilmektedir. Eserde, kültür aktarımının dildeki kelimeler vasıtasıyla da yapıldığı görülmektedir. Bugün çok duyulmayan alet, edevat isimleri, ağaç isimleri, çiçek isimleri, oyun-oyuncak isimleri, meslek adları, deyimler de yine dil vasıtasıyla kültür aktarımına örnek teşkil etmektedir.

MAKALE TARİHİ

Geliş tarihi 17 Şubat 2022
 Kabul tarihi 23 Mart 2022

ANAHTAR KELİMELER

Çocuk edebiyatı, kültür aktarımı, Abdullah Harmancı, *Hışırtı Avcısı*

Makale Türü

Araştırma makalesi

İLETİŞİM Şahin Şimşek ssimsek@xkastamonu.edu.tr Eğitim Fakültesi, Kastamonu Üniversitesi, 37100, Kastamonu, Türkiye

© 2022 Şahin Şimşek & Funda Bulut

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial ile lisanslanmıştır. Lisans, (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>) koşulları altında dağıtılan ve ticari olmayan amaçla eserlerinizi remix, ince ayar yaparak ya da üzerine geliştirerek kendi eserlerinde kullanılmasına izin verir. Ancak ortaya çıkan yeni eseri benzer lisans ile lisanslamak zorunda değildir.

¹Bu makalenin özeti, 27-30 Ekim 2021 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen, Uluslararası Pegem Eğitim Kongresi, IPCEDU-2021'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

“Bir şeyi layıkıyla hikâye edebilen insanlara gittikçe daha az rastlıyoruz artık. Birisi hikâye dinlemek istediğini söylediğinde utanıp sıkılanlar ise gittikçe daha çok.

Sanki kesinlikle bizim olan, kaybetmeyeceğimizden emin olduğumuz melekelerimizden biri, Deneyimlerimizi paylaşma yeteneğimiz elimizden alınmış gibi... “
Walter Benjamin

Okuma, yazılı, basılı sembollerdeki anlamları ön öğrenmelerin de yardımıyla kavrayabilme eylemidir. Yazının icadı ile insanlığın tarih boyunca edindiği bilgi ve tecrübe, sanat ve edebiyatta ulaştığı tüm merhale kâğıda aktarılma imkânını bulmuş böylelikle ilimde ve kültürde insanoğlu sıfırdan başlamak yerine var olan bir birikimin üzerine kolaylıkla yenilerini ekleyebilmiştir. Bu, kâğıda nakledilen tüm hazinenin okuma yoluyla edinilmesi sayesinde mümkün olmuştur. Akyol (2008, s. 29) okumayı, yazar ve okuyucu arasında kurulan aktif ve etkili iletişim sayesinde gerçekleşen dinamik bir anlam kurma süreci şeklinde tanımlamış; Kavcar vd. ise (1995, s. 41) kelimeleri, bir yazıyı noktalama işaretleri ve diğer unsurları ile görme, algılama ve kavrama süreci olarak tarif etmiştir. Okuma, geniş anlamda kâinattaki tüm varlıkları başta göz olmak üzere diğer duyu organlarının da yardımıyla algılama, görme, tanıma ve anlamlandırma; dar anlamda ise yazılı sembollerdeki manayı çözme işidir (Doğan, 2011, s. 1). İnsanoğlu anlama becerisi sayesinde içine doğduğu toplumun dilini, dinini, kültürünü, kabullerini, değer yargılarını öğrenir, bunlara uyum sağlar ve bu sayede sosyalleşir ve zorluk çekmez. Anlama becerisi dinleme ve okuma becerilerinin gelişimi ile mümkün olmaktadır.

Malzemesi dil olan edebiyat; duygu, düşünce, arzu ve hayallerin, edinilmiş tecrübe ve intibaların, olaylar, durumlar ve insanlar hakkında verilen hükümlerin dilin imkânları en iyi ve uygun şekilde kullanılarak söz yahut yazı ile ifade edilmesi sanatıdır. “İnsanları, duygu, düşünce ve hayal bakımından yükselten, ondaki estetik duyguyu heyecana / harekete getirecek değerde şiir, roman, hikâye, tiyatro vd. gibi nazım ve nesir halindeki sanat eserlerinin tümüne; bu eserleri inceleyen bilime; bu bilimi konu olarak ele alan kitaplar manzumesine edebiyat denir.” (Karataş, 2001, s. 120). Geçmiş nesillerin kültürleri dil vasıtasıyla edebî eserlerde yaşamaya devam eder ve bu edebî eserler okunarak toplumların sahip olduğu kültür nesilden nesle aktarılır. Edebiyatın insanların his, fikir ve hayal dünyalarını zenginleştirmek, estetik zevklerini yükseltmek, kişiye bu bakımlardan incelik ve derinlik kazandırmak, ona yaşayarak tecrübe etmesi imkân dâhilinde olmayan çeşitlilikte hayatlar sunarak ayrıntıları keşfetmesini sağlamak gibi amaçları vardır. Bilgegil (1989, s. 4) edebiyatın ahlakla olan ilgisine dikkat çeker, Şinasi Efendi'nin edebiyat ilmi için “insana iyi huy öğreteceği için edeb” olarak adlandırıldığı tespitine değinir. Bu durum insanı fenalıklardan sakındırıp iyiliğe sevk eden edebiyatın eğitime, terbiye etme gibi vasıflarının da bulunduğunu gösterir.

Çocuk edebiyatı, yetişkinler için oluşturulan edebiyatın çocuğa uyarlanması değil; bilakis çocuk merkezli, hedef kitlesi çocuk olan, çocuğun hayal dünyasına uygun eserleri bünyesinde barındıran apayrı bir edebiyatın adıdır. Çocuğa görelik ilkesini dikkate alan, çocuk gerçekliğini yansıtabilen, ürünlerini çocuksu bir duyarlılıkla işleyen edebiyattır. Her ne kadar günümüzde öğrenmenin ömür boyu sürdüğü kavranılmış, hayat boyu öğrenme dersleri müfredatlara konulmuş olsa da eğitim deyince ilk akla çocuğun, genç bireyin eğitilmesi, öğretilmesi akla gelmektedir. Çocuk edebiyatının da temel gayesi, çocuğa güzellik duygusunu kazandırmak olmakla birlikte edebiyat kelimesinin kökünden gelen bir terbiye etme, güzel huylar kazandırma gayeleri de vardır. Çocuk edebiyatı ürünleri ile kültür ve değer aktarımı yapılabilmektedir.

Kültür kelimesi Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te "Bir milletin inanç, fikir, sanat, âdet ve geleneklerinin, maddî ve mânevî değerlerinin bütünü, hars" (Ayverdi, 2008, s. 1848) şeklinde tanımlanmıştır. Tanıma bir milletin şeklinde başlanması manidardır. Çünkü kültür, milletlerin belirleyici hususiyetleri, milletleri millet yapan, bir arada birlik beraberlik şuru içinde yaşatan müşterek kıymetler bütünüdür. "Ot kökü üstünde biter." atasözünde de vurgulandığı üzere bir millet, kendi tarihi, kültürü ve manevî değerlerinden güç alarak ilerler; toplumlar kendi kültürel yapı ve kökleriyle hayata tutunurlar ve bu geçmişleri üzerinde olgunlaşarak üretmeye devam ederler.

"Kültür; dili, mûsikiyi, mimârîyi, dağı, taşı her şeyden önce insanı işlemek, bunları ulaşılabilecekleri en yüksek, en güzel, en ince noktaya kadar ulaştırmaktır. Kültür bireylerin inançlarını, ifade sembollerini duygularını ve değer yargılarını tanımladığı bir çerçevedir. Kültür, geçmişten edinilen, geleceğe aktarılan bir olgular, algılar bütünü olmasının yanı sıra geliştirilebilen, değiştirilebilen ve dönüştürülebilen bir yapıya sahiptir." (Karagöz ve İşcan, 2016, s. 1037).

Milletleri millet yapan kendilerine özgü kıymetlerdir. Bu kıymetler fertlere millet olma bilincini kazandırdığı gibi gelecek nesillere aktarımının yapılmasıyla milletin devamlılığı da sağlanmış olmaktadır. "Kültür bir cemiyetin sahip olduğu maddî ve manevî kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi, alakaları, itiyatları, kıymet ölçülerini, umumi atitüd, görüş ve zihniyet ile her nevi davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlar birlikte o cemiyetin ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder" (Turhan, 2006, s. 48).

Ünveren Kapanadze'ye (2018, s. 1580) göre kültür aktarımı bir milleti var eden kültür unsurlarının o milletin genç nesillerine anlatılması, tanıtılması ve benimsetilmesidir. Kültür aktarımı deyince kültürlenme ve sosyalleştirme kavramları da akla gelmelidir. Çocuk, içine doğduğu kültürün örf ve adetlerini, kabul ve inançlarını ilk olarak aile ve yakın çevresinden öğrenir ve taklit yoluyla bunları davranış olarak sergilemeye başlar.

Kültür aktarımı yahut kültürlenme genç bireyin okumayı öğrenmesiyle daha da kolaylaşır. Çocuk, ana dilinden okuduğu tüm edebiyat ürünlerinde bir yandan güzellik duygusunu edinirken bir yandan da kendi milletinin kendine has özelliklerini daha iyi tanımak imkânını bulur. Belirli ağları ve süreçleri olan kültür

aktarımı öncelikle ailede başlar. Çevresini algılamaya ve tepki vermeye başlayan çocuk nesnelere karşılık gelen kavramları çözerek dili, ebeveynlerinin olay ve durumları verdikleri tepkileri gözlemleyerek yaşadığı toplumun kalıp davranışlarını öğrenir. Buradaki öğrenme ailenin eğitim düzeyi, toplumla kurduğu iletişimin derecesi ile sınırlıdır. Çocuk edebiyatı ürünleri ile bu sınırları genişletmek, ferde ait olduğu toplumun gelenek, görenek, örf, adet, kabul, değer ve inançlarını aktarmak mümkün olabilmektedir.

Dil vasıtasıyla toplumların kültürel birikimleri bir yandan genç bireylere aktararak onların kültürlenmeleri, topluma uyumları sağlanır bir yandan da yine dil aracılığıyla sahip olunan kültürün geleceğe taşınması mümkün kılınır. Kültür aktarımını gerçekleştirilmesi dilin işlevlerinden biridir. Kültür aktarımı yahut kültürel aktarım bir millete ait kültürel unsurların yeni nesillere anlatılması, kavratılması, benimsetilmesi ve gelecek nesillere ulaşabilmesi için nesillerin hafızasına yerleştirilmesidir (Melanlıoğlu, 2008, s. 65). “Kültürel miras, ‘kulaktan kulağa’ veya ‘kuşaktan kuşağa’ aktararak üretilen ve yaşatılan ve gelecek kuşaklara devredilen canlı bir mirastır.” (Oğuz, 2009, s. 63). Milletlerin mazilerinden taşıyıp getirdikleri kültürel mirasa yenilerinin eklenmesi yoluyla geçmişle gelecek arasında bir köprü kurulur. Toplumun millet şuuruyla birlik beraberlik içinde varlığı ve devamlılığı bu köprünün sağlamlığı ve sürekliliğiyle doğrudan ilişkilidir. Geçmişle bağları kopmuş bir toplum, millet olma melekelerini kaybeder ve o milletin geleceğinden söz edilemez (Kolaç, 2013, s. 194).

Günümüzde teknolojinin baş döndürücü bir hızla gelişmesi ve bu gelişimin hızının tahmin dahi edilememesi insanlar arasındaki iletişimin yönünün ve mahiyetinin de değişmesine neden olmuş, iletişim aletleri çoğalmakla birlikte iletişim daha karmaşık bir hâl almıştır. Yüz yüze kurulan iletişimin yerini teknolojik aletlerle kurulan sanal iletişim şeklinin almış bu da insanların yalnızlaşmasına neden olmuştur. Gelişen iletişim teknolojileri insanların en yakınları ile görüşüp yüz yüze iletişim kurmalarına mani olurken daha uzakta, dünyanın farklı yerlerindeki insanların birbirleri ile bağ kurmalarının da yolunu açmıştır. Bu durum dünyanın artık küresel bir köy olarak algılanmasına ve adlandırılmasına neden olmuş milletlerin kendi kök değerlerini ve kültürel kimliklerini muhafaza etmelerini ve gelecek nesillere aktarmalarını güçleştirmektedir. Tüketim odaklı popüler kültür gelenekseli, millî kültürü etkilemekte kimlik ve aidiyet unsurlarını erozyona uğratmaktadır. Kendi millî kültürünün öz kimliğini ve karakteristik kodlarını muhafaza edebilen kuşaklar ülkelerin geleceği açısından büyük öneme sahiptirler.

Millî kültürün devamlılığı çeşitli yol ve yöntemlerle sadece çocuklara öğretilmesiyle mümkün değil her yaşta insanın bilerek ve özümseyerek o kültürü yaşaması ve yaşatmasıyla mümkündür. Çocuklar aileden, yaşadıkları sosyal çevreden, okudukları kitaplardan öğrendikleri kültürel unsurları ileriki yaşlarında davranış olarak sergilemezlerse yetişkinler de kendi kültürel birikimlerini yaşayarak ya da anlatarak genç nesillere aktarmazlarsa millî kültür sürekliliğini sağlayamaz. “Bir millete ait kültürel kodların yaşamı, kültürün var olduğu halk grubundaki sadece belli bir kesimin onu yaşatması ile mümkün değildir. Bir milli

kültür, varlığını uzun yıllar devam ettirebilmek için kültürel kodlarının 7’den 70’e herkes tarafından bilinip yaşatılmasına muhtaçtır. Bu nedenle kültürel kodlar, küçüklere ve büyüklere farklı araçlarla ve dozlarla verilmelidir.” (Türkmen, 2013, s. 142).

Tekşan (2010, s. 595), bir milletin dilini en iyi kullananların yazarlar olması dolayısıyla usta yazarların eserlerinin kültür aktarımında kullanılabileceğini ve bu usta yazarların eserlerinde kullandıkları doğru ve güzel Türkçe ile genç nesillere dilin doğru ve güzel kullanımı konusunda örnek teşkil edilebileceğini dile getirir. Küçürek öyküleriyle Türk edebiyatında özel bir yer edinen Abdullah Harmancı¹ da kendine has üslubu ve ironik diliyle önemli kültür aktarıcılarındandır. Tebessümü eksik ettirmeyen, sessiz, derin ve hüzünlü öykülerinde gelenekle modern edebiyatı harmanlayarak kendi sesini yaratır. Yazarlık serüvenine deneysel öykülerin de yer aldığı ilk kitabı 2002’de yayımladığı *Muhteris*’le başlar. İkinci kitabı *Ertesi Dünya*’yı 2003’te üçüncü kitabı *Yerlere Göklere* 2007’de yayımlayan yazar, aynı yıl Türkiye Yazarlar Birliği Yılım Hikâyecisi ödülünü alır. 2011’de *Seni Ne İhtiyarlattı* adlı dördüncü hikâye kitabı yayımlanır. Bu yıllarda Konya’da çıkan *Mahalle Mektebi*’nde yazmaya başlar ve 2016’da *Melek Kayıtları*’nı yazar. 2017’de Mehmet Kahraman’la Mustafa Kutlu, Cemal Şakar, Fatma Barbarosoğlu gibi yazarların katkıda bulunduğu *28 Şubat’a 28 Öykü* isimli öykü kitabını hazırlar. 2019’da ismini daha önceki kitabı *Melek Kayıtları*’nda bulunan bir hikâyeden alan *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*’yi kaleme alır (Gedikli, 2020, s. 715-716). Çocuk edebiyatı kitapları serisinin ilk kitabı olan *Hışırta Avcısı* Beyaz Bulut Kitap tarafından 2021 yılında yayımlayan Harmancı, çocuk edebiyatına giriş sürecini ve onu bu alana yönlendiren nedenleri şöyle anlatır:

“Bunlardan birisi büyümlü gerçekçi dil. Bunlardan birisi sade, hızlı, çapraşık olmayan bir anlatım. Bunlardan birisi meraklandırma isteği. Bunlardan birisi sürprizli finaller. Kendi öykü özelliklerimin bazıları ise çocuk ruhunun çok uzağında. Mesela çok kederli atmosferde geçen öyküler yazıyor olmam çocuk edebiyatı ruhuna uzak. Ama zaten çocuk metinlerinde böylesi kederli atmosfer çizmek mümkün değil. Demek oluyor ki beni çocuk edebiyatına yönlendiren iki amil var. Elbette bugünkü yayın dünyamızda çocuklar için üretilen metinlerin çok az bir kısmının çocuk edebiyatı kapsamına giriyor olması da beni harekete geçirdi.

¹ Abdullah Harmancı, 1974’te Konya’da doğmuştur. 1950’li yıllarda ailesi Derbent’ten gelip Konya’nın Şeker Mahallesi’ne yerleşmiştir. Babası edebiyat öğretmenidir. Babasının askerliği ve işi gereği Kıbrıs, Sivas ve Karaman’da bulunmuş sonra Konya’ya gelmiştir. Öğretmenleri tarafından çok beğenilen kompozisyonları onda yazmaya dair ilk motivasyonunu oluşturmuştur. İlk şiiri, Karaman Uyanış gazetesinde yayımlanır. Kardeşiyle birlikte Fethiş isimli bir dergi çıkarır. Aynı zamanda mahalli dergilerde de birçok şiiri yayımlanır. Harmancı üniversite eğitimini Konya’da sürdürür ve Selçuk Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne devam eder. Üniversite yıllarında edebî dergilerde yazıları çıkar. Bu dönemde Dergâh dergisinde ilk öyküsü yayımlanır. Konya’da bulunan Çizgi Kitabevi sayesinde birçok yazarla tanışır. Babası gibi edebiyat öğretmeni olur. Aksaray, Sivas, Rize ve Konya’da öğretmenlik yapar. Hece, Hece Öykü, Yedi İklim, Düş Çınarı, Kırklar, Kökler, Karagöz, İtibar, Post Öykü, Temmuz, Karabatak gibi dergilerde öyküleri, eleştirileri yayımlanan yazar hâlen Konya’da yaşamakta Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. (Gedikli, 2020, s. 715-716).

Çocukların da halis edebiyata ihtiyacı var. Bunu da üçüncü bir sebep olarak öne sürebiliriz.”(Kesimli, 2021).

Çocuk edebiyatının önemli meselelerinden birini gündeme taşıyan Harmancı, nitelikli çocuk eserlerinin azlığına dikkat çeker. Çocuk edebiyatı alanındaki deneyimini anlattığı bir başka röportajında da çocuk edebiyatı ve edebî değer üzerine düşündüren yazar, çocuk yazınında dikkat edilmesi gereken noktaları şöyle sıralar:

“Hızlı, akışkan, eğlenceli, merak ettirici olmak lazım. İdeal, kusursuz, toz pembe bir dünya çizmek sakıncalıdır. Şiddet veya hüznü dolu bir dünyayı çocuğun başından aşağı boca etmek de sakıncalıdır. İkinin arasında bir yerde durmak lazım. Çocuğu pasif ve cahil bir dinleyici var sayıp ona parmak sallayarak otoriter bir tavır sergilemek de yanlıştır. Bu kırmızı çizgiler içinde kalmak lazım. Ama ben hiçbir zaman yazarken bunları düşünmem. Bitirdiğim zaman metne ‘o gözle’ bakarım” (Yazgıç, 2021).

Röportajın devamında çocuk kitaplarında hiçbir zaman bir tema etrafında dosya oluşturmak istemediğini, öykülerinin içerik ve biçim açısından birbirleriyle uyum içinde olmasına dikkat ettiğini belirten Harmancı, öykülerinin bazı temalara daha yatkın olduğunu altını çizer. *Hışırta Avcısı* adlı kitabında hikâyeye anlatıcılığı geleneğini ön planda tutan Harmancı, Ramiz amca karakteri tarafından anlatılan yedi farklı hikâyeye kaleme alır. Hayatın içinde unutulmuş/ özlenen/ sesleri aramaya davet eden kitapta farklı seslerle modern dünyanın gürültüsünde okuru dinlemeye ve durup düşünmeye çağırır. Korkunun gizemiyle merak saldırdığı öykülerde kimi zaman hüznülendirip kimi zaman güldürürken zarif ve içten anlatımıyla geleneğin kapısını aralar. Metnin içine özenle gizlediği değerlerle iyiliğin ve erdemli olmanın öneminin altını çizer ve insan olmanın özü nedir, sorusuna cevap arar.

Amaç

Bu çalışmanın amacı Abdullah Harmancı'nın *Hışırta Avcısı* adlı eserinde yer alan kültürel unsurları ve eserde kültür aktarımının nasıl yapıldığını tespit etmektir.

Metodoloji

Araştırma modeli

Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde bir çalışmadır. Nitel araştırma sayısal olmayan verilerin anlamlandırıldığı bir gözlem yöntemidir. Karasar'a (2012, s. 77) göre tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan insan ya da nesne, kendi şartları içinde nasıl varlığını sürdürürse o şekilde tanımlanmaya çalışılır.

Veri toplama aracı

Verilerin elde edilmesinde doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi ya da belgesel tarama Karasar'a (2012, s. 77) göre “belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar”. Yıldırım ve Şimşek'e (2011, s. 187) göre de “Doküman incelemesi,

araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini” içerir. Çalışmada yazar ve akademisyen Abdullah Harmancı’nın çocuk edebiyatı sahasına yönelik olarak kaleme aldığı ilk eseri olan *Hışırta Avcısı* adlı eserin Mayıs 2021’de yapılan üçüncü baskısı okunmuş, eser kültür aktarımı bağlamında incelenmiştir.

Verilerin analizi

Doküman incelemesi yoluyla elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi sosyal bilimler alanında çalışan araştırmacılara arşivlerden, belgelerden, gazetelerden, sinema, dizi gibi çeşitli görsel dokümanlardan, çeşitli kitle iletişim araçlarından elde edilen verilerin anlamlandırılması amacıyla sistemli bir biçimde incelenmesidir. İçerik analizinin amacı, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlar ile ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 227). Bu çalışmada Abdullah Harmancı’nın *Hışırta Avcısı* adlı eserindeki kültürel unsurlar tespit edilmiş, eserin kültür aktarımını nasıl gerçekleştirdiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler tasnif edilmiş ve içerik analizi ile yorumlanmıştır. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için her iki araştırmacı tarafından bir ay ara verilerle eser iki defa okunmuş, fişleme tekniği ile kayıt altına alınan ve tasnif edilen veriler karşılaştırılmıştır

Bulgular ve Yorumlar

Kültürel aktarım aracı “masal/ hikâye anlatıcılığı”

Kültürün yaratıcısı olan dil, kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasında başat rol oynamaktadır. Kadim Türk kültürünü, toplumun zengin değerlerini sosyolojik ve psikolojik özellikleriyle dille canlandırıp yaşatanlardan biri de dil emekçileri diyebileceğimiz hikâye ve masal anlatıcılarıdır. “Türkler İslamiyet’i kabul etmeden önce özellikle göçebe Türk topluluklarında, başta şamanlar daha sonraları ozan-baksılar toplum içerisinde farklı görevleriyle birlikte hikâye anlatma görevini üstlenmişlerdir. X. yüzyıldan itibaren Orta Asya’dan Anadolu’ya göç eden Türkler, kendilerine has gelenekleriyle beraber hikâyelerini de getirmişlerdir” (Bars, 2009, s. 6).

Asırlar boyu anlatıcılar vasıtasıyla aktarılan hikâyelerle, masallarla Anadolu’nun irfanı, ahlakı ve zengin kültürel mirası gelecek nesillerin belleklerine kazanarak kültürel hafıza oluşturulmuştur. Bu noktada şunu iyi hatırlamak gerekir ki sözlü belleğin korunmasında ve aktarılmasında en önemli kimlikler, anlatıcılar ve çocuklardır. Bugün, kaybederken önemini çoğu zaman anlamakta zorlandığımız anlatıcı rolünün eksikliği, çocukları sözlü kültürden uzaklaştırarak birçok değerden mahrum bırakmıştır. Bu önemli noktayı *Hışırta Avcısı* adlı eserine taşıyan Harmancı, anlatıcı rolündeki Ramiz amca ile önemli bir değeri hatırlatarak kültürümüzde çok önemli bir yeri olan masal/hikâye anlatıcılığını ele alır. Bir anlatıcının merkezinden ilerleyen kitapta “Kalp Gözü”, “Uzaklardan Gelen Ses”, “Beni Kurtaran Öğretmen”, “Hışırta Avcısı”, “Zihin Okuma Şampiyonu”, “Ayda Yaşayan Örumcek” ve “Aykız’ın Turuncu’su” olmak üzere toplam yedi hikâye yer almaktadır. İlk bakışta birbirinden bağımsız gibi görünen hikâyeler, anlatıcının ve hikâyeleri dinleyen çocukların kitap boyunca devam eden serüvenlerini anlatan

metinlerle birbirine bağlanır. Günümüz çocuklarını imgesel ve hayalsi bir yolculuğa çıkararak yazar, onları Ramiz Amca karakteriyle tanıştırır:

“ *‘Çocuklar bir gece büyüğümüz bize çok garip bir hikâye aktarmıştı.’ dedi. Ben de size aktarayım ister misiniz?’* (Harmancı, 2021, s. 13).

Eserde masal/ hikâye anlatıcılığı geleneği, Ramiz amcanın başka bir kılığa girerek, beden dilini, sesini en etkili ve ilgi çekici şekilde kullanarak kendi büyüklerinden dinlediği hikâyeleri çocuklara anlatmasıyla yaşatılır. Ramiz amca karakteri, ilk başta çocukların gözünde ürkütücü, öfkeli ve mesafeli gibi görünse de tanıdıkça sevilen, komik, sıra dışı ve bilgili biridir. *Hışırta Avcısı* kitabının ilk hikâyesi “Kalp Gözü”nde okur karşısına çıkan Ramiz amca fiziksel olarak şöyle tasvir edilir:

“*Ramiz amca hayatta en korktuğum adamdı. Aynı zamanda çıplak gözle gördüğüm en uzun adamdı. O kadar uzundu ki iskeleti tam da omuzlarına yaklaşırken öne doğru kamburlaşmaktaydı. Kaşları alnının ortasına kadar uzuyordu. Tersine kıvrılmış bir kılıç gibi. Orak gibi ya da. Alnı kat kat olmuş, çizgiler âdeta yarıklara dönüşmüştü. Arkaya doğru taradığı saçları ona bazen bir Amerikan aktörü havası verirdi.*”(Harmancı, 2021, s. 9).

Çocukların hikâye anlatıcısı ile tanışmasına yer veren “Kalp Gözü” hikâyesinin giriş kısmında Ramiz amcanın karakteristik özelliklerinden de bahsedilir. Görüntüsü ve şakalarıyla ilk başta korkutan karakter sevecen, sıcakkanlı, şakacıdır. Eğlenceli bir kimliğe sahip olan Ramiz amcanın en dikkat çekici özelliklerinden biri de tatlı dilliliğidir. Çocuklara “*İki gözümün çiçekleri*” (Harmancı, 2021, s. 10), “*Canlarım. Çocuklarım. Kelebeklerim*” (Harmancı, 2021, s. 75). “*Yavrucaklarım*” (Harmancı, 2021, s. 50) gibi sevgi dolu sözlerle hitap eden Ramiz amca, çocukların kulaklarından gönüllerine, zihinlerinden kalplerine uzanarak kendisine hayran bırakırken onlarla derin bir bağ kurar.

Ramiz amcanın anlatıcı kimliğine Haran Kafa ismini vermesi, öyküde önemli noktalardan biridir. Bu yerel olduğu düşünülen kimlik hakkında detaylı bilgi verilmeyen öyküde özdeşleştirilen/taklit edilen efsanevi tipin özellikleriyle anlatılacak hikâyelerin niteliğinin uyum içinde olduğu sezdirilir:

“ *‘İlahi çocuklar!’ dedi. ‘Yahu Haran Kafa’yı hiç duymadınız mı daha önce? Ben arada Haran Kafa olurum, orada burada dolaşırım, Çocukları havaya hoplatırım, ne var bunda korkacak?’*”(Harmancı, 2021, s. 12-13).

Çocuklara yerel bir anlatıcı kimliği görünümündeki Haran Kafa’nın tanınıp tanınmamasının sorulmasının ardından onun ağızından hikâyeler anlatılarak toplumsal bellek canlandırılır ve geçmişle şimdi arasında köprüler kurulur. *Hışırta Avcısı* eserinde renkli karakteri ile ön plana çıkan Ramiz amca, hem sözlü kültürün sözün sahibiyle birlikteliğinin hem de anlatıcı rolü ile bireysel ve toplumsal belleğin temsilidir. Anlatıcı rolüyle köklerimizle tanımaya, değer yargılarımızı hatırlamaya, geleneği öğrenmeye, ata ruhlarımızı anlamaya ve geçmişi şimdiye, bizi de birbirimize bağlamaya vesile olur. Ayrıca çocukların hayatında düşünceleri ile birlikte duygularına da hitap eden Haran Kafa, anlattığı hikâyelerle önemli bir boşluğu doldurur. İnsan duyuları yanında duygularını da hareke geçiren hikâyeler, anlatıcı ve dinleyici arasında bir bağ oluşturur. *Hışırta Avcısı*’nda bu bağın adının

dostluk, bağ sonucunda kurulan ilişkinin de ekip olduğu dile getirilir:

“O gün ağabeyimle ben hayatımız boyunca yolları ayıramayacağımız güzel bir dost kazanmıştık. (...) O da bizi çok seviyordu ve her fırsatta Ramiz Amca’dan ilginç hikâyeler dinliyorduk. ‘ Haran Kafa’ maskesiyle onun arkadaşlarımızı nasıl şaşırttığını bir görseydiniz! Ramiz amca ve biz artık bir ekiptik. ‘Haran Kafa ve Adamları’ koymuştuk adımızı.” (Harmancı, 2021, s. 34-35).

Bu kimlik, modern dünyanın yalnızlaştırdığı çocuklara keyifli vakit geçirmenin, bir arada olmanın mutluluğunu yaşatır. Ayrıca ilginç karakteriyle etkili iletişimin önemi, insan sıcaklığı, sözün gücü ve dilin yanında beden dili ile kurulan bağın gerekliliği de gösterilmeye çalışılır. Gelenekle modernin başarılı bir şekilde harmanlandığı eser, güldürürken düşündürülen ironik bir dile sahiptir. *Hışırta Avcısı*’nda masal/ hikâyeye anlatıcılığı geleneğini yaşatan Ramiz amca, farklı kılıklara girerek “sesini, beden dilini”, en etkili ve ilgi çekici şekilde kullanarak kendi büyüklerinden dinlediği hikâyeleri çocuklara aktarırken bu ironik dili etkin bir biçimde kullanır.

“Hayatımdaki en uzun adamı değil sadece en eğlenceli adamı da tanıdım o gün. Bize öyle ilginç şeyler anlattı ki. Sesi biraz garipleşti. Yüzü asıldı. Kocaman ellerini saçlarının içinden geçirdi” (Harmancı, 2021, s. 13).

Hışırta Avcısı öyküsünde görsel ve işitsel öğeleri bir arada kullanarak çocuğun hayal gücünü körelten televizyonun kapatılıp onun yerine hikâyeler anlatan bir kişinin heyecanla dinlenmesi, hem çocuğun hayal dünyasına katkı sunmakta hem de nesilleri birbirine yaklaştırmakta, çocuk ile yetişkin arasındaki ilişkileri güçlendirmektedir.

Kültürel aktarım yolu “kuşaklar arasılık”

Kuşaklar arası etkileşim, farklı düzlemlerde gerçekleşerek yaşamın şekillenmesine katkı sağlar. Kültür aktarımı denildiğinde ilk olarak kuşaklar arası bilgi, beceri ve deneyimlerin paylaşımı bir başka deyişle ilk kuşakların sonraki kuşakların hayatlarını etkilemesi/değiştirilmesi/şekillendirmesi düşüncesi akla gelmektedir. Kültürün dinamik yapısı düşünüldüğünde bu noktanın çok farklı şekillerde ve derecelerde seyrettiğini göz ardı etmemek gereklidir. Çünkü “kültür ve yaşam nesiller arası etkileşimlerle yenilenir ve zenginleştirilerek geçmişten bugüne ve bugünden geleceğe aktarılır. Aslında kültür, yaşamdaki tekdüzeliğin ortadan kaldırılması amacıyla yaratılmış ve yaratılmaya devam etmektedir. (Özdemir, 2019, s. 128).” Geniş aile yapısında çocuk, farklı kuşaklarla etkileşim hâlinde olduğu için çekirdek aileye göre daha geniş bir bilgi ve deneyimle karşı karşıyadır. Bu ailelerin bazılarında çocuklar, birkaç nesil öncesinin görgü ve deneyimine sahip bir dede, nine, büyük hala, anneanne vb. bir büyüğünden masallar/ hikâyeler dinleyerek geleneğin kadim bilgisinden yararlanmaktayken günümüzün çekirdek ailelerinde çocuklar bunu tecrübe etmekten uzaktırlar. Bu noktaya, *Hışırta Avcısı* adlı eserinde değinen Abdullah Harmancı hikâyenin geçmiş ile şimdi arasında kurduğu dinamik bağa ve masalların/ hikâyelerin kuşaklar arası aktarım gücüne vurgu yapar:

“Sevgili Şebnem ve Şeref. Şimdi size anlatacağım hikâyeyi amcamdan dinlemiştim.

Amcam da dedesinden dinlemiş. Biraz tuhaf bir hikâyeymiş” (Harmancı, 2021, s. 13).

Hışırta Avcısı'nın bu bölümünde hikâye/masalların hem çocuğun hayal dünyasına katkı sunduğunun hem de nesilleri birbirine yaklaştırarak çocuk ile yetişkin arasındaki ilişkileri güçlendirdiğinin altı çizilir. Ata rolündeki “dede, nine, büyük hala, anneanne”nin kendi kuşaklarının bilgi birikimini, deneyimini ve becerilerini aktararak kültürel aktarım zincirine dâhil olmaktadır. Çocuğa geleneğin aktarılmasında önemli bir görev üstlenen aile büyükleri, ebeveynlerin de katkılarıyla geleneksel kültür değerlerini dünden bugüne taşıyarak toplum hafızasının oluşmasında önemli bir rol üstlenmektedirler. Bireyselleşmeye doğru giden toplumlarda gittikçe zayıflayan kuşaklar arası etkileşim, kültürel aktarım zincirini kırarak toplumsal hafızayı olumsuz etkilemektedir. Çocukların büyüklerinden dinleme zevkinden mahrum kaldıkları hikâyeleri kurguya taşıyan Harmancı, eserinde hikâyelerin oluşturduğu kuşaklar arası bağa ve kültür zincirine şu sözlerle dikkat çeker:

“Bu hikâyeyi bana annem anlatmıştı. Ona da annesi anlatmıştı. Ona da annesi... Ama bu kadar. Daha fazlası yok. Annemin anneanesi mi diyelim, anneannemin annesi mi?” (Harmancı, 2021, s. 88).

“Rahmetli annem bu hikâyeyi her anlatışında işte tam da burasında ağlardı. Çünkü annesi de tam da hikâyenin burasında ağlarmış. Sanırım onun da annesi burasında ağlarmış hikâyenin.” (Harmancı, 2021, s. 93).

Hikâyelerin kuşaklar arası aktarım geleneğinin türe has bir özellik olduğuna dikkat çeken anlatıcı, hikâyelerin anlatılmak için var olduğunun altını çizer. Sözlü bellekte anlatıcı kadar dinleyicinin de önemli olduğu bu etkileşimde aktarımın sadece belleği harekete geçirmedeğini duyularla birlikte özel bir hatırat yarattığı da belirtilir:

“Babasından dedeme, dedemden amcama, amcamdan bana, benden sizlere... Dillerden dillere dökülüp gelen bu hikâyeyi aman ha kimselere anlatmayın! Anlaştık mı?” (Harmancı, 2021, s. 26).

Hışırta Avcısı kitabında çocuk karakterini ve muhayyilesini iyi bilen anlatıcı, ironik bir dille hikâyeleri kimselere anlatmamaları konusunda onlardan bir söz ister ki bu aslında ters bir nasihat niteliğindedir. Yazarın da vurguladığı gibi kültürün kuşaklar arası aktarımını sağlayan büyükler ve onların anlattığı hikâyeler, dilden dile önemli bilgileri taşıyan öğrenme araçlarıdır. İnsanların kuşaktan kuşağa anlattığı hikâyelerle çocuğun iletişim kurma becerileri geliştirilirken bu canlı etkileşimle gerçekleştirilen zihinsel, duygusal, duygusal ve kültürel aktarım sayesinde çocuğun gelişimi de desteklenir.

Kültürün taşıyıcısı olarak dil

Deyimler

“Bir kavramı, bir durumu, ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirtilen ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce” (Aksoy, 1988, s. 52) şeklinde tanımlanan deyimler,

duygu ve düşüncelerin kısa ve etkili anlatılmasını sağlar. Anlatımdaki derinliği güçlendirmek isteyen Abdullah Harmancı da öykülerinde farklı nedenlerle deyimleri sıklıkla kullanır. Deyimler açısından zengin olan *Hışirtı Avcısı*, bu yönüyle çocuğun yaşadığı toplumdaki kültürel zenginliği tanınmasına, sosyal yaşama uyum sağlamasına, kültürel ve dilsel gelişimine katkı sağlamaktadır. Abdullah Harmancı'nın *Hışirtı Avcısı* adlı eserinde geçen deyimler şöyledir:

“*Sümbül Ağa'nın aklına bir şey takıldığında, onun cevabını buluncaya kadar başka bir işe girişemezmiş.*” (Harmancı, 2021, s. 16).

“*Bir keresinde köyün çobanı Mehmet'in kendisine sorduğu bir soruya akli takılmış.*” (Harmancı, 2021, s. 16).

“*Ağadan umutlarını kesmişler.*”(Harmancı, 2021, s. 16).

“*Uykuya dalmış.*”(Harmancı, 2021, s. 18).

“*Kimsenin akul erdiremediği işleri varmış.*” (Harmancı, 2021, s. 18).

“*Bir gün evinin bahçesinde gezelerken bir dışbudak ağacının dalları arasına dalıp gitmiş*” (Harmancı, 2021, s. 18).

“*Ama Sümbül Ağa elden ayaktan kesilmiş.*” (Harmancı, 2021, s. 20.).

“*Sümbül Ağa'nın rengi atmış.*” (Harmancı, 2021, s. 20.).

“*Bu çiçeklerin hakkını ver aslanım!*” (Harmancı, 2021, s. 20.).

“*Ağa tam da uykuya dalmak üzereyken bahçeden bir ses duymaz mı?*” (Harmancı, 2021, s. 22).

“*Gözleri kan çanağı imiş.*” (Harmancı, 2021, s. 24).

“*Kimseleri görmemiş gözü.*” (Harmancı, 2021, s. 24).

“*Dillerden dillere dökülüp gelen bu hikâyeyi aman ha kimselere anlatmayın.*” (Harmancı, 2021, s. 26).

“*Bunu duyunca sevinçten havaya sıçradık.*” (Harmancı, 2021, s. 27).

“*İçim içime sığmıyordu.*” (Harmancı, 2021, s. 27).

“*Bir türlü gözümü uyku tutmuyordu.*” (Harmancı, 2021, s. 28).

“*Çok küçükken nazı şeyler yolunda gitmiyordu.*” (Harmancı, 2021, s. 28).

“*Ben de bir taraftan seviniyordum ama bir taraftan da ödüm kopuyordu.*” (Harmancı, 2021, s. 38).

“*Bizimle konuşurken birden aklına bir şey gelmiş gibi düşünmeye başlar ve kendi içine çekiliverirdi.*” (Harmancı, 2021, s. 44).

“*Ama benim aklımda daha çok kayısı kalmış.*” (Harmancı, 2021, s. 46).

“*Şeytan dürttü.*” (Harmancı, 2021, s. 46-47).

“*Mahallemizi yakıp kavuran dedikodunun tam da can damarına ulaştım.*”

(Harmancı, 2021, s. 46).

“Herkesin **gözü adamda**. Haliyle merak uyandırıyor. Ama **ağzını açtığını** gören yok.” (Harmancı, 2021, s. 51).

“En güzeli insanları **kendi hâllerine bırakmaktır**.” (Harmancı, 2021, s. 51).

“Demek teyzem, dün akşam **canını sıktı**, öyle mi?” (Harmancı, 2021, s. 58).

“Fakat Kerem bu **işin ucunu bırakmamış**.” (Harmancı, 2021, s. 60).

“...ve okul **yoluna düşmüş**.” (Harmancı, 2021, s. 62).

“Kerem bu seferlik **ucuz atlatmış**.” (Harmancı, 2021, s. 63).

“Gece yarısı **akluna bir şey gelmiş**.” (Harmancı, 2021, s. 63).

“Sonunda bu kestane işinin **kabak tadı verdiğini fark etmiş**.” (Harmancı, 2021, s. 64).

“**Göz göze gelmişler**.” (Harmancı, 2021, s. 65).

“Sonunda Ramiz amcayla gene kadınların gün yaptığı, davet verdiği bir öğleden sonra **baş başa kalabildik**.” (Harmancı, 2021, s. 65).

“Bak şimdi biz de **tarihe geçtik!**” (Harmancı, 2021, s. 83).

“Manav **beyninden vurulmuşa dönüyormuş**”. (Harmancı, 2021, s. 69).

“**Başına bir gelecek var senin!** diye bağırmuş apartman yöneticisi Kerem’e.” (Harmancı, 2021, s. 69-70).

Deyimlerin kullanılarak duygu ve düşüncelerin kısaca anlatılma yoluna gidildiği *Hışırta Avcısı* kitabında deyimlerle yoğun ve özlü bir anlatım sağlanır. Böylelikle çocuklar deyimleri tanıırken bu kültürel zenginlik de yeni kuşaklara aktarılır.

İsimler (Somut kültürün dile yansıdığı kelimeler)

Kültür aktarımının dildeki kelimeler vasıtasıyla yapıldığı öngörülürse eserde günümüzde çok duyulmayan ve çocuklar için ilginç gelebilecek alet, edevat isimleri, ağaç isimleri, çiçek isimleri, oyun-oyuncak isimleri, meslek isimleriyle kültürel zenginliğimiz gözler önüne serilir.

Alet-edevat (eşya) isimleri: “*hızar makinesi*” (s. 11), “*somya*” (s.92)

Ağaç ve çiçek isimleri: “*gülibrişim ağaçları*”(s.15), “*dişbudak ağacı*”(s.18), “*mimozalar*”(s.15), “*susam çiçeği*” (s.14), “*leylak*” (s.15), “*lavanta*”(s.15), “*akasya*”(s.15)

Oyun ve oyuncak isimleri: “*humbıl*”(s.36), “*topaç*”(s.70)

Meslek isimleri: “*Medrese Hocası*”(s.16), “*orloncu*”(s. 62)

Kalıp Sözcükler: Dualar

Kalıplaşmış formlarıyla insanın duygu, düşünce ve isteklerinin bütünü olan dualar, aynı zamanda bir iletişim kurma yoludur. “İptidai cemiyetlerde inanç, sihir, büyü

ve fallardan unsurlar olarak beslenen dualar, sağlık ve hastalık hallerinde, mahsulün bereketli olmasında, yağmurun yağmasında, tehlike ve felaketin mal ve mülke gelmemesinde; doğumdan ölüme kadarki bazı merasimlerde iyi ve doğru olduğuna inanılan müspet dileklerin ruhi ve fikri ifadesini dilde kazanır.”(Elçin, 2001, s. 662). Doğumdan ölüme farklı nedenlerle yaratıcıya seslenen insanoğlu, şekline ve içeriğine göre duaların niteliğini belirler. Harmancı'nın *Hıştırtı Avcısı* kitabında müspet dilekler, farklı karakterlerin dilinde şöyle duaya dönüşür:

“*Sümbül Ağa o vakit bahçeye inmiş ve uzun geceler boyunca süreceğini sandığı bir dua için hazırlık yapmış. Odasına dönüp seccadesini kibleye doğru sermiş. Yalvarmaya başlamış.*” (Harmancı, 2021, s. 20).

“*‘Allah'im bana bir güç ver de şu dışımda olup bitenleri duyayım!’ diyormuş.*” (Harmancı, 2021, s. 20).

“*İşte Hayriye öğretmenime her gün, her gün bu sebeple dua ederim çocuklarım.*” (Harmancı, 2021, s. 43).

“*Allah'a bol bol dua etmiş. Tek istediğim insanları o anda ne düşündüklerini bilmek, diyor ve başını gökyüzüne çeviriyormuş.*” (Harmancı, 2021, s. 64).

“*Kerem sonunda ellerini yeniden açmış. Allah'tan bir şans daha dilemiş.*” (Harmancı, 2021, s. 64).

“*Birisinin ortaya çıkıp kendisine yardım etmesi için Allah'a yalvarmış. Allah'tan bir yardımcı dilemiş o anda. Bir yardımcı!*” (Harmancı, 2021, s. 90).

Farklı yaş gruplarının dualarına yer verilen *Hıştırtı Avcısı*'nda eserde çocuk karakterlerin duaları çoğunluktadır. Bu dualar; yardım, güç ve merhamet istemek üzere sesleniş niteliğindedir. Bunun yanında şükretmek, yapılan iyiliğe karşılık teşekkür etmek amacıyla edilen dua örneklerine de rastlanmaktadır.

Hitaplar/çağırma ifadeleri

Kişi ya da kişilere yönelik konuşmaya başlamadan önce yapılan hitaplar ve çağırımlar, söyleyen ve söylenen kişinin kültürüne göre şekillenmektedir. Bireyin yaşı, cinsiyeti, statüsü, mesleği ve daha birçok unsura göre çeşitlenebilen bu sözler, kişilerin karakteri hakkında bilgiler de verir. Abdullah Harmancı öykülerinde hitaplar/çağırımlara dikkatle bakıldığında sevgi dolu hitapların çoğunlukta olduğu görülür:

“*Arkadaşlar! Müjdem i isterim.*” (Harmancı, 2021, s. 90).

“*İki gözümün çiçekleri.*” (Harmancı, 2021, s. 10).

“*Canlarım. Çocuklarım. Kelebeklerim.*” (Harmancı, 2021, s. 75).

“*Yavrucaklarım.*” (Harmancı, 2021, s. 50).

“*Çocuklarım. Canlarım. Kelebeklerim. Çiçeklerim.*” (Harmancı, 2021, s. 88).

“*Çiçeklerim. Sığırcıklarım benim.*” (Harmancı, 2021, s. 43).

“*Bizim sahip yarın sabah ölecek.*” (Harmancı, 2021, s. 43).

“Sevgili Şeref ve Şebnem...” (Harmancı, 2021, s. 27).

“Canım annem... Canım öğretmenim...” (Harmancı, 2021, s. 43).

“Yok, efendim baştan aşağı bembeyaz bir çarşaf varmış.” (Harmancı, 2021, s. 43).

“Evet efendim! Elli sene önce bizim mahalleyi kasıp kavuran gizemli adam Hatip amcaydı.” (Harmancı, 2021, s. 54).

“Sümbül ağanın yüzünün aydınlığını görmüşler.” (Harmancı, 2021, s. 25).

Argo

Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te “Ortak dilden ayrı olarak daha çok kendini gizlemek isteyen belli topluluklar tarafından kullanılan, herkesçe anlaşılmayan, ortak dildeki kelimelere farklı anlamlar yükleyen, mecâzî anlamların önemli bir yer tuttuğu özel dil” (Ayverdi, 2008: 164) şeklinde tanımlanan argo bazı dilcilere göre dilin en canlı ve renkli ögesidir. Bir dilde yer alan argo kelimelere bakılarak o toplumun kültürüne ve hayatına dair pek çok çıkarım yapılabilir.

Hışırta Avcısı'nda dikkat çeken bir diğer önemli nokta da argo kullanımınıdır. “toslamak”(s. 39), “farfaracı”(s. 39), “zırva”(s. 47), “palavracı”(s. 60), “firçalamak”(s. 63), “kabak tadı vermek”(s.64), “bacak kadar”(s. 65) “ikiletmeden”(s.62), “kahkaha patlatmak, “azıtmak”(s.69), “bön bön bak” (s. 79) , “kıkırdamak”(s. 40), “Git oğlum işine” (s. 65), “Bana çattırma.”(s. 65)

Lakaplar

Bireyin kendi iradesi dışında çevresi tarafından aile, çevre, iş, mizaç gibi farklı etkenlere bağlı olarak verilen lakaplar, kültüre göre şekillenen takma adlardır. Harmancı, az da olsa lakap kullanarak öykülere samimi bir hava katmakla kalmamış günümüzde unutulmaya yüz tutmuş bir meslek grubunun da okuyucunun gözünde canlanmasını sağlamıştır:

“Ardından ‘Annem Orloncu Murat’a hiç uğramadığını öğrenirse sen olacakları düşün! ‘ demiş.” (Harmancı, 2021, s. 62).

Ağıtlar

“Kalp Gözü” öyküsünde sadece ağıt ismi geçmektedir. Kurguda herhangi bir ağıt örneğine rastlanmasa da sözlü kültür tanıtılır. Kitabın ilk öyküsünde gönül gözü açılan Sümbül Ağa'nın öleceğini haber alması üzerine yaşadığı travma anlatılırken ağıt yakma geleneği şöyle vurgulanmaktadır:

“Millet ‘Yıkıldı gitti caanım Sümbül ağa! diye ağıt yakmaya başlamış.” (Harmancı, 2021, s. 20).

Ağızlar/ Yerel Söyleyiş

Yerel söyleyiş kültürel bellek unsurlarının özel taşıyıcılarından; bu kelimeler geçmişin hatırlanmasının ötesinde şimdiyle bağ kurulmasını ve somut olmayan kültürel mirasın geleceğe taşınmasını sağlar. Hayatında önemli bir yeri olan Konya'yı, farklı şekillerde eserlerine taşıyan Harmancı; doğup büyüdüğü şehri onun dilinden anlatmaya çalışır. “Onun hikâyelerine Konya; ağız özellikleri başta

olmak üzere simge isimler ve bazı kültürel özellikleriyle yansır.” (Gedikli, 2020, s. 722). *Hışırta Avcısı*’nda da bu hassasiyeti gösteren Harmancı’nın öykülerinde yer alan yerel söyleyişe ait söz ve söz öbekleri şu şekildedir:

“Yahu **Haran Kafa**’yı hiç duymadınız mı daha önce?” (Harmancı, 2021, s. 88).

“Bir gün evinin bahçesinde **gezelerken** bir dışbudak ağacının dalları arasına dalıp gitmiş.” (Harmancı, 2021, s. 88).

“Birkaç arkadaş Nalan teyzelerin balkonunda oturmuş **humbil** oynuyorduk.” (Harmancı, 2021, s. 36).

“Kadınlar **bağlık bağlık bağıryorlardı.**” (Harmancı, 2021, s. 48).

“Sokakta herkes bu çocuğa **fiçça** diyor. Bir topaç kadar hızla kayıyor insanların arasında top oynarken. (Harmancı, 2021, s. 77).

Öyküde anlatıcı tarafından “fiçça” sözcüğünün anlamı verilir ve nesne ile kişi arasında kurulan bağın açıklaması da ayrıntılı şekilde şöyle yapılır: “Bizim burda topacın adı “Fiçça”dır. Çocuk küçük, kısa, sıska ama aynı zamanda çevik biri.” (Harmancı, 2021, s. 77). *Hışırta Avcısı*’nda anlatıcının bir kelimenin anlamı verdiği ve halk arasında söyleyişe ilgili açıklama yaptığı bir başka yer de şurasıdır: “Bu gizemli adamın adı ‘Hatip’ idi. ‘Konuşmacı’ anlamına gelen bir kelime. Halk arasında ‘Hatip’ derler.” (Harmancı, 2021, s. 27). Kurgu içinde bilinmeyen diğer yerel kelimelerin anlamlarının verilmesi, kültürel aktarımın daha sağlıklı yapılabilmesi için gereklidir; yalnız eserde yerel söyleyişe ilgili bir açıklama bulunmamaktadır. Genel okur kitlesinin eserle bütünlük kurması ve çocukların kelime hazinesinin zenginleşmesi açısından sayfa içinde dipnot ya da parantezle bu kelime ve kelime gruplarının anlamları verilebilir.

Kültürel göndermeler ve hatırlatmalar

Tasavvufi kültür

Kalp gözünün açık olması

Tasavvufta “basireti açık” tâbiriyle anlatılan bu hâl, maneviyat gözünün açık olması durumudur. Bir başka deyişle “Yüce Yaraticının varlığına delalet eden âlemdeki binlerce delilin, mevsimler, gezegenler, bitkiler ve hayvanlar âlemindeki mükemmel düzenin, insanın eşsiz yaratılışının, tabiatta olup biten nice olayların, toplum hayatında gözlenebilen nice olguların görülebilmesidir. Yüce Yaraticı, her insanda iki göz var etmiş; ‘görünen gözler’ (başımızdaki gözler) ve ‘görünmeyen gözler’ (kalp gözlerimiz). Bu gözler, Kur’an dilinde ‘basar’ ve ‘basiret’ diye isimlendirilmiştir (İsrâ, 36; Kıyâme, 14). İnsan, ‘baştaki gözleri’ ile bu âlemdeki sadece cirmi ve cismi olan somut varlıkları görebilir. Bu gözlerimizle Yaratanımızı, ruhumuzu, aklımızı, duygularımızı, vicdanımızı, melekleri, cinleri ve daha nice varlıkları görmemiz mümkün değildir.” (Karagöz, 2021). *Hışırta Avcısı*’nın ilk öyküsü olan “Gönül Gözü”nde çevresindeki varlıkların iç sesini duymak isteyen Sümbül Ağa’nın başından geçen ibret verici bir olay hikâye edilir.

“...bitkilerin, hayvanların ve eşyaların sesini duymak, insan dışı bir varlık olmanın ne anlama geldiğini öğrenmek isteyen Sümbül Ağa, Allah’a dua eder ve duası

kabul olur. Gönül gözünün açıldığı vakit bitkiler ve hayvanların sesini duymaya başlayan Sümbül Ağa, kümesinde konuşan horozlarından kendi ölüm haberini alır.”

Duyduklarının etkisinde kalarak bir daha eski hâline dönemeyen Ağa, istediği şeyin yaratılış hikmetine ters olduğunu anlayarak pişman olur. “Yaratıcı”nın varlığına işaret eden delilleri görmenin çok farklı yolları olduğunu anlatan hikâye, gaybı da Allah’tan başka kimsenin bilemeyeceğini hatırlatır:

“*Bu ağaçların sesini neden duyamıyoruz?*” (s. 19).

“*Neden bir hayvanımın iç sesini duyamıyorum?*”(s. 19).

“*‘Allah’ım bana bir güç ver de şu dışımda olup bitenleri duyayım’ diyormuş.*”(s. 20).

“*‘Allah’ım, gönül gözümü aç da şu olup bitenleri duyayım, göreyim!’* diyormuş.”(s. 20).

Kalpten geçeni anlamak/kalbini okumak

Evrenin tanınmasında ve yaratılış sırrının çözümlenmesinde akıl ve kalp birbirini bütünleyen iki yol göstericidir. “Tasavvufta kalp, Allah’ın tahtı olarak tanımlanır. Kalp, aynı zamanda akli aşan bir üst bilinç hâlini temsil eder. Tasavvufi psikokozmolojide açık bir zihin-beden ayrışması olmadığı, kalbin his ve duygular kadar bilginin de mevkii olduğu anlaşılmaktadır. Bu yüzden, İbn Arabî’ye göre, bir kimse şeylerin doğrusunu kalbiyle anlamaya çalıştığı ölçüde Allah’ı ve kozmosu anlayabilir. (Sayar, 2017). *Hışırta Avcısı* kitabında “Zihin Okuma Şampiyonu” adlı hikâyede de insanların kalbinden geçenleri okuma temasına yer verilir. Arkadaşından duyduğu ilginç bir fikirle yastığının altına dokuz adet kestane koyan Kerem, insanların zihninden ve kalbinden geçenleri okumaya başlar. Bu yetisi ile insanları şaşırtan Kerem, başta çok hoşlandığı bu durumdan zamanla rahatsız olmaya başlar. Ve günün birinde geçirdiği bir ev kazası sonucu bu yetisini kaybederek normal hayatına geri döner.

“*Dokuz tane kestaneyi yastığının altına koyarsa ve sabaha kadar uyanmadan güzel bir uyku çekerse artık insanların kalplerinden geçirdiklerini anlayabileceğini söylemiş arkadaşı.*” (Harmancı, 2021, s. 61).

“*Bir insanın yanından geçerken o insanın kalbinden geçirdiklerini bilmediğini düşünür ve bunu düşününce çok mutlu olurmuş.*” (Harmancı, 2021, s. 72).

Hışırta Avcısı adlı eserde bir hâl ilmi sayılan tasavvufta eşyanın zevkle kavranması ve uykunun yarı ölüm anlamına gelmesi gibi noktalar da doğrudan olmasa da dolaylı bir yolla işlenerek okura hissettirilir. Duyuş, düşünüş tarzındaki hassasiyetlerle zenginleştirilen eser, çocuğun kültürel birikimine katkıda bulunurken gelenekteki inceliğin kültürel algıyı şekillendirdiğine de vurgu yapılır.

Kent kültürü: kentsel dönüşüme gönderme

Modern kent yaşamı bir taraftan bireysel konformizmi arttırmaya yönelik hedefleriyle yaşamları kolaylaştırmaya çalışırken diğer taraftan değiştirdiği

yerleşim kültürüyle yüksek binaların arasında sıkıştırdığı hayatları doğadan/yeşilden uzaklaştırır. Kentsel dönüşümle gerçekleşen yeni yerleşim kültürü sadece gündelik yaşam koşullarını değil insanın bazı alışkanlıklarını, beklentilerini ve değerlerini de hızla değiştirmektedir. Bu konuyu esere ismini veren *Hışirtı Avcısı* öyküsünde ele alan Harmancı, kentsel dönüşümü ve bunun sonuçlarını unutulmuş sesler üzerinden anlatır. Ramiz amcanın anlattığı hikâyede yaz başında mahallenin bahçelerinde beliren gizemli gölgenin sırrı çözülmeye çalışılır. Herkes tarafından önceleri hırsız sanılan bu gizemli kişi, elli sene önce çocukluğunun geçtiği mahallede dolaşarak yaz gecelerini dolduran ağaç seslerini duymaya ve bu sesleri kaydetmeye çalışan Hatip amcadır. Şair kimliği ile dikkat çeken doğa âşığı Hatip amcanın arzusu, çok sevdiği ağaçların yazın farklı sesleriyle insanın gönlünü mest eden, kendine has seslerini duyabilmektir. Bu nedenle yaz mevsimi gece vakti oturduğu mahallenin bahçelerinde uzun uzun dolaşarak ağaçların sesini kaydetmeye çalışır ve avladığı hışirtılarla da doğanın sesini şiire dönüştürür. Öyküde Hatip amca karakterinin doğa sevgisi, ağaçlara duyduğu hayranlık ve ağaçlar hakkında bilgisi ilgi uyandıracak bir dille şöyle anlatılır:

“Ağaçların dalları arasından yükselen hışirtıları görecekmış gibi hayran hayran bakar, teninde esintiyi hissettiği zaman öyle acayip sesler çıkarırdı ki... Coşardı. (...)Her ağacın türünü hiç düşünmeden söyleyebilirdi. Yaşlarını tahmin ederdi.” (Harmancı, 2021, s. 53).

Öyküde anlatıcı, kentsel dönüşümle değişen yaşamı ve bahçeli ev kültürünün yok oluşunu *“Aradan elli sene geçti. Bu mahallede bir tane bahçeli ev kalmadı.”* (Harmancı, 2021, s. 50) sözleriyle çarpıcı bir şekilde getirir. Farklı sesleri duymaya/ duyumsamaya fırsat veren öykü, okuru mahalle kültürünün sıcak atmosferinde yaz akşamlarının esintisini ve doğanın hayatımızdaki yerini hissettiren nostaljik bir yolculuğa çıkarır. Doğanın ve yakın geçmişin seslerini, tanıdık hissi uyandıran karakterlerle birleştirerek anlatan yazar, kentsel dönüşümle hayatımızda nelerin eksildiği üzerine düşündürür. Çocuklara doğanın sesini dinlemenin zevkini hatırlatan öyküde birbirini bilen, soran, tanıyan, kollayan komşuluk ilişkilerinin değerine, mahalle kültürünün önemine de vurgu yapılır.

Manevi kültür unsurları olan değerlerin aktarımı

Hışirtı Avcısı adlı eserde her öykü farklı değerlerle harmanlanmıştır. Ramiz amcanın çocuklarla kurduğu ilişkilerde ve onlara anlattığı hikâyelerde sevgi, dostluk, empati gibi değerlerin altı çizilirken komşuluk, yardımseverlik, paylaşma, çevre bilinci... gibi birçok önemli değere daha değinilmektedir. Sevgi ve iyilikle birçok kapının aralanacağını, erdemin insanın en büyük değerlerinden biri olduğunun hatırlatıldığı eserde idealize etmeden yalın, samimi ve yerel hayatlar kurguya taşınır.

Ayrı bir çalışma başlığı oluşturabilecek bu konuya kısaca göz atmak gerekirse hikâyelerde yer alan değerler şöyle özetlenebilir:

Kalp Gözü: Komşuluk değeri, paylaşma.

Uzaklardan Gelen Bir Ses: Dostluk, paylaşma, sevgi.

Beni Kurtaran Öğretmen: Empati, yardımseverlik, sevgi, saygı.

Hışırtı Avcısı: Doğa ve ağaç sevgisi, çevre bilinci.

Zihin Okuma Şampiyonu: Sevgi, dürüstlük.

Ayda Yaşayan Öriumcek: Vefa, büyüklere saygı, öğrenme merakı, keşif arzusu.

Aykız'ın Turuncusu: Sabır, umut, sevgi, paylaşma.

Sonuç

Okuma becerisi bireye sınırlı yaşam süresinde yaşayıp tecrübe ederek edinmesi mümkün olmayan bilgiyi, görgüyü, insanlığın ulaştığı tüm fehim, feraset ve kültürel birikimi kazandırabilecek güçte önemli bir beceridir. Nesiller arası bilgi ve kültür aktarımı yazılı metinler sayesinde gerçekleştirilmektedir.

Öyküleyici metinler yaşanması mümkün olayları okuyucuya sunarak, özellikle çocukların sınırlı yaşam tecrübelerini zenginleştirmektedir. Çocuklar, okudukları eserler yoluyla içinde yaşadıkları toplumun kültürünü öğrenmekte ve bu sayede onların yaşadıkları topluma uyumları kolaylaşmaktadır. Temel gayesi; çocuğa güzellik algısını kazandırmak, onun estetik zevklerini geliştirmek olan çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa içinde yaşadığı toplumun örf, âdet, gelenek, görenek ve değerlerini de bir yandan aktarmaktadır. Bu yönüyle ele alındığında Abdullah Harmancı'nın *Hışırtı Avcısı* adlı eseri her biri farklı bir karakterin başından geçen olayları anlatırken gelenek, göreneklere kültürün penceresinden bakmayı ve kültürel öğeler ve değerler üzerine düşündürmeyi sağlayan bir eserdir. Eserde farklı şekillerde tasnif edilebilme imkânı veren kültür, ağırlıklı olarak edinim ve aktarım süreçleri göz önünde bulundurularak maddelendirilmiştir.

Bu doğrultuda kültürel yaratım, aktarım ve dönüşüm süreçlerinde masal ve hikâyelerin önemine değinen Abdullah Harmancı, anlatının çocuk muhayyilesindeki yerine işaret ederken günümüzde değeri yeniden anlaşılan hikâye/masal anlatıcılığını eserin merkezine yerleştirmiştir. Özellikle de kimi zaman doğrudan kimi zaman dolaylı, masallarla hikâyelerle büyüyen nesillerin toplumsal değerleri taşıyan anlam yüklü kodlara sahip olduğu ve böylelikle kültürel belleğin canlı tutulduğu mesajını vermiştir. Buna ek olarak hikâyelerdeki geleneksel karakterlerin kültürel sürekliliği sağladığı ve Ramiz amca gibi karakterlerin de geçmişten geleceğe toplumsal yapının değer taşıyıcısı olduğu vurgulanmıştır. Geleneğe ait unsurlar, yerel motifler, imgesel renklilik ve dilsel çeşitlilik eserdeki kültürel zenginliği gösterdiği gibi iç içe geçen hem geleneksel ve modern karakterler hem de bunlar üzerinden gerçekleştirilen söylemler de kültürel geçişliliğin ve sürekliliğin bir unsuru olarak Harmancı'nın öykülerinde görülmektedir.

Kültürümüzde çok önemli bir yeri olan şifahi göreneği, yazıya geçirilene değin koruyan ve zenginleştiren anlatıcılık geleneğimiz eserin merkezine yerleştirilmiş, bu geleneğin devam etmesi ile birlikte hem toplumun hafızasının muhafaza edileceği hem de gelecek nesillere aktarılacağı vurgulanmıştır. Eserde görgüsü,

bilgisi, hayat tecrübesi ve geçmişinden getirdiği zenginlikleri ile daha donanımlı hâliyle yaşlı olan bir insanın sahip olduğu birikimini çocuklara anlatması ile hem kültür aktarımı yapılmış olurken hem de kuşaklar arası iletişim sağlanmış olmaktadır.

Anlatıcılık geleneğinin yaşatıldığı eserde tasavvuf kültürümüze de göndermeler yapılmıştır. “Hışirtı Avcısı” adlı öyküde kentsel dönüşümle birlikte unutulmuş mahalle kültürüne, yakın komşuluk ilişkilerine değinilmiş, birbirine daha çok vakit ayırabilen insanların sokakların, ağaç dallarının sesini dinlemeye bile zamanları olduğu vurgulanmıştır. Öykülerde hep bir duyuş, düşünüş, insana ve eşyaya karşı bir farkındalık dikkati çekmekte, bireylerin sadece kendi yaşamlarına odaklandıklarında kendilerini de içinde yaşadıkları toplumu da tanıyamayacakları vurgulanmıştır. Eserde manevi kültür unsurları olarak sevgi, saygı, dostluk, yardımseverlik, paylaşma, dürüstlük, vefa, empati, sabır, ümitvar olma, çevre bilinci, tabiat sevgisi, öğrenme arzusu gibi değerler de karşımıza çıkmaktadır.

Hışirtı Avcısı'nda somut olmayan maddi kültür unsurları olarak dilin kullanımı ile de kültür aktarımı yapılmıştır. Deyimler, milletlerin zekâ, bilgelik ve yaşanmışlık dolu dil zenginlikleridir. Anlatımda âdeta bir resim, bir levha gibi olayları ve düşünceleri anında zihne yansıtarak bir yandan daha iyi anlaşılmasını sağlarken bir yandan da nesilleri birbirine bağlamaktadır. Harmancı da eserinde deyimleri bolca kullanmıştır. Deyimlerin yanında kültürel belleğin muhafaza edildiği isimler, kalıp sözler, hitaplar, lakaplar, ağıtlar, argo kelimeler, yerel söyleyişler de yer almaktadır. Yazarın öykülerinde kullandığı kelimeler, yazarın bireysel belleğinin yanında dil ve muhteva hassasiyeti ve dil zevki hakkında da önemli bilgiler verir. Eserde kullanılan geleneksel isimler, çocuğa içinde yaşadığı toplumu ve bireyi tanıtarak çocuğun kendi kültürünü tanımasına olanak yaratır. Bu yönüyle dikkat çeken *Hışirtı Avcısı*, geleneksel dünya ile yeni dünya arasında gezinirken sade, akıcı, zengin ve samimi diliyle çocuk muhayyilesinin sınırlarını zorlamaktadır.

Öneriler

Edebî metinler, Türkçe eğitiminde dört temel dil becerisinin edindirilmesinde, çocuklara yaşadıkları toplumun kültür ve değerlerinin öğretilmesinde, benimsetilmesinde önemli bir yere sahiptir. Edebî kıymeti olan eserlerin çeşitli açılardan incelenmesi hem araştırmacılara, hem öğretmenlere hem de ebeveynlere yardımcı olacaktır. Bu nedenle edebî eserler her türlü ihtiva ettikleri kıymetler yönünden incelenmelidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalar

Bu çalışma Abdullah Harmancı'nın *Hışirtı Avcısı* adlı eserindeki kültürel unsurlar ve kültür aktarımının nasıl yapıldığı ile sınırlıdır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda aynı yazarın birden fazla eseri incelenebileceği gibi aynı eser çocuk edebiyatına katkıları yönünden de incelenebilir.

Yazar Katkıları

Çalışmanın her aşamasına, her iki yazar birlikte katkıda bulunmuştur.

Yayın Etiği

Çalışma, etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almamaktadır.

ORCID

Şahin Şimşek <http://orcid.org/0000-0003-4433-0004>

Funda Bulut <http://orcid.org/0000-0002-7101-3496>

Kaynakça

- Akyol, H. (2008). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Ayverdi, İ. (2008). Kubbealtı Lugâtu Misalli Büyük Türkçe Sözlük. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Bars, M. E. (2019). Türk Anlatı Geleneğinde Anlatıcı Merkezli Değişim/Dönüşüm: Geleneksel Hikâyecilerden Medyatik Hikâyecilere. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12 (25), 1-20.
- Bilgegil, M. K. (1989). *Edebiyat bilgi ve teorileri*. İstanbul. Enderun Kitabevi.
- Doğan, Y. (2011). *Okuma eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Elçin Ş. (2001). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gedikli, Ö. (2020). Abdullah Harmancı'nın Hikâyelerinde Konya. *Turkish Studies- Language*, 15(2), 713-725.
- Harmancı, A. (2021). *Hışrtı avcısı*. (3. Baskı). Konya: Beyaz Bulut Kitap.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F., Sever, S. (1995). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Karagöz, B., İşcan, A. (2016). Kültürel Bellek Aktarımı Temelinde Ninnilerin Rolü: "Anneler Ninnileri Biliyor Mu?". *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1036-1055.
- Karagöz, İ. (2021) Kimlerin Kalp Gözü Açılır? [Kimlerin Kalp Gözü Açılır? | İslam ve İhsan \(islamveihsan.com\)](http://www.islamveihsan.com) Erişim Tarihi [12.02.2021].
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Perşembe Kitapları.
- Kesimi, Z. T. (2021). Çocukların Halis Edebiyata İhtiyacı Var. <https://www.yenisafak.com/hayat/cocuklarin-halis-edebiyata-ihhtiyaci-var-370695>. Erişim Tarihi [09.01.2021].
- Kolaç, E. (2010). Hacı Bektaş Veli Mevlana ve Yunus felsefesiyle Türkçe derslerinde değerler ve hoşgörü eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (55), 193-208.
- Melanhoğlu, D. (2008). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretim Programları. *Eğitim ve Bilim*, 33/150, 64-73.
- Oğuz, M. Ö. (2009). *Somut olmayan kültürel miras nedir?*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Özdemir, N. (2019) "Kuşaklararasılık ve Kültürel Değişme", *Çocuk ve Medeniyet*, 1, 125-149.
- Sayar, K. (2017) «Kalb ile anlamak», [http:// www.gercek hayat.com.tr/yazarlar/kalb-ile-anlamak/](http://www.gercek hayat.com.tr/yazarlar/kalb-ile-anlamak/) Erişim tarihi: 20.10.2021
- Tekşan, K. (2010). Kültür Aktarımında Yazılı Anlatımın Rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 595-619.
- Turhan, M. (2006). *Kültür değişimleri*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Türkmen, N. (2013). Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36 (2), 139-158.
- Ünveren Kapanadze, D. (2018). Dil ve Kültür Aktarımında İşlevsel Bir Araç Olarak Ders Kitapları: Türkçe Ders Kitapları Örneği. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13/27, 1575-1592.
- Yazgıç, S. K. (2021). Abdullah Harmancı ile Söyleşi, <https://edebistan.com/soylesiler/> abduallah-harmanci-ile-soylesi Erişim Tarihi [09.01.2021].
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Journal homepage: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Cultural transmission in abduallah harmancı's hışırtı avcısı

Şahin Şimşek & Funda Bulut

To cite this article: Şimşek, Ş., Bulut, F. (2022). Cultural transmission in abduallah harmancı's hışırtı avcısı, *The Journal of International Social Science Education*, 8(1), 37-66. DOI: 10.47615/issej.1075328

To link to this article: <https://doi.org/10.47615/issej.1075328>

© 2022 The Author(s). Reprints and permissions: Authors have permission to share their article after it has been published in ISSEJ/The journal of International Social Science Education, either in print or online as a First Edition

Highlights

It is important to identify the cultural elements in literary works, which are one of the best tools in order to transfer our culture, which is inherited from our ancestors and enriched by making additions, to future generations.

This study revealed how academic writer Abdullah Harmancı placed the tradition of narration, in which our oral culture has been preserved for centuries, in the center of his work, in his work called Hışırtı Avcısı, which can be read by adults but mostly written for children, and how it contributes to cultural transfer by infusing cultural elements into the content of the work. It is thought that this study, which reveals the place of literary works in cultural transfer, will be a source for studies in the same direction and contribute to the literature.

ISSEJ/The Journal of International Social Science Education is a double peer-reviewed online journal. This article can be used for research, teaching and private studies. Only the authors are responsible for the content of the article. The journal has the copyright of the articles. The publisher cannot be held liable for any loss, transaction, claim or damage arising directly or indirectly in connection with the use of the research material.

All authors are requested to disclose any actual or potential conflict of interest including any financial, personal or other relationships with other people or organizations regarding the submitted work.

Cultural transmission in abduhah harmancı's hışırtı avcısı¹

şahin şimşek Funda Bulut

Faculty of Education, Kastamonu University, Kastamonu, 37100, Turkey

ABSTRACT

Children learn about the culture of the society they live in through the works they read, and this makes it easier for them to adapt to the society they live in. Children's literature products, the main purpose of which is to give the child the perception of beauty and to develop his aesthetic tastes, also convey the customs, traditions, customs and values of the society in which he lives. The aim of this study is to determine the cultural elements in Abdullah Harmancı's work called Hışırtı Avcısı and to reveal how cultural transfer is carried out in the work. Qualitative research method was used in the study, the data of the study were obtained by document analysis technique, and the obtained data were interpreted with content analysis. In Abdullah Harmancı's work called Hışırtı Avcısı, we come across tale/story telling, which has a very important place in our culture. In the extended family structure, the child has a grandfather, grandmother, great aunt, grandmother, etc. who have the manners and experience of a few generations ago. While they have the opportunity to listen to tales and stories from an elder, and culture and values are transferred in this way, children are deprived of this in today's core families. The tradition of telling a tale/story in the novel Hışırtı Avcısı is kept alive when Uncle Ramiz disguises himself and tells the stories he heard from his elders to children by using his body language and voice in the most effective and interesting way. Turning off the television, which blunts the child's imagination by using visual and auditory elements together, and listening to a person who tells stories excitedly instead, both contributes to the child's imagination and brings generations closer together, and strengthens the relations between the child and the adult. In the work, values such as love and empathy are underlined in Uncle Ramiz's relationships with children and the stories he tells them, and values such as neighborliness, helpfulness and sharing are also mentioned. In the work, it is seen that the transfer of culture is also done through the words in the language. Tools, equipment names, tree names, flower names, game-toy names, profession names and idioms that are not heard much today are also examples of cultural transfer through language.

ARTICLE HISTORY

Received 17 February

2022

Accepted 23 March 2022

KEYWORDS

Children's literature,
 culture transfer,
 Abdullah Harmancı,
 Hışırtı Avcısı

Type of the paper

Research article

CONTACT şahin şimşek ssimsek@kastamonu.edu.tr, Faculty of Education, Kastamonu University

© 2022 şahin şimşek, Funda Bulut

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

The abstract of this article is presented as an oral presentation at IPDECU 2021, held in Antalya on 27-30 October 2021

Introduction

Children's literature is not the adaptation of literature created for adults to children; On the contrary, it is the name of a completely different literature that is child-centered, target audience is children, and includes works suitable for the child's imagination. It is literature that takes into account the principle of relevance to the child, reflects the reality of children, and processes its products with a childlike sensitivity. Although it is understood that learning lasts a lifetime and lifelong learning lessons are included in the curriculum today, when education is mentioned, the first thing that comes to mind is the education and teaching of the child and young individual. Although the main purpose of children's literature is to give the child a sense of beauty, it also has the aim of educating and gaining good habits, which comes from the root of the word literature. Culture and value transfer can be made with children's literature products.

The continuity of national culture is not only possible by teaching children in various ways and methods, it is possible by people of all ages living and keeping that culture knowingly and assimilated. If children do not display the cultural elements they have learned from the family, the social environment they live in, and the books they read as a behavior in their later years, adults cannot ensure the continuity of national culture if they do not transfer their own cultural knowledge to the younger generations by living or telling. "The life of a nation's cultural codes is not possible if only a certain segment of the people in which the culture exists can keep it alive. A national culture needs its cultural codes to be known and kept alive by everyone, from 7 to 70, in order to maintain its existence for many years. Therefore, cultural codes should be given to minors and adults by different means and doses." (Türkmen, 2013, p. 142).

Purpose

The aim of this study is to determine how the cultural transfer is done in Abdullah Harmancı's work called *Hışirtı Avcısı*.

Method

The study is a survey model of qualitative research methods. Qualitative research is an observation method in which non-numerical data is made sense.

Document analysis technique was used to obtain the data. According to Karasar (2012, p. 77), document review or documentary review "contains the processes of finding, reading, taking notes and evaluating resources for a specific purpose".

Content analysis was used in the analysis of the data obtained through document review. Content analysis is a systematic examination of data obtained from archives, documents, newspapers, various visual documents such as movies and TV series, and various mass media for researchers working in the field of social sciences. The purpose of content analysis is to reach relationships with concepts that can explain the collected data

(Yıldırım and Şimşek, 2011, p. 227). In this study, the cultural elements in Abdullah Harmancı's work called *Hırt Avcısı* were determined and it was tried to reveal how the work carried out the cultural transfer. The obtained data were classified and interpreted by content analysis. In order to ensure the validity and reliability of the research, the work was read twice by both researchers with a one-month break, and the data recorded and classified by the filing technique were compared.

Findings and Comments

Cultural transfer tool “tale/storytelling”

In the work, the tradition of tale/storytelling is kept alive by Uncle Ramiz's disguise, using his body language and voice in the most effective and interesting way, and telling the stories he heard from his elders to children. Uncle Ramiz character seems scary, angry and distant in the eyes of children at first, but he is a funny, extraordinary and knowledgeable person who is loved as they get to know him.

Turning off the television, which dulls the child's imagination, by using visual and auditory elements together in *Hırt Avcısı*, and listening to a person who tells stories excitedly instead, both contributes to the child's imagination and brings generations closer together, and strengthens the relations between the child and the adult.

Cultural transmission path “intergenerational”

The narrator, who knows the character and imagination of the child in the book *Rustle Hunter*, ironically asks them for a word not to tell the stories to anyone, which is actually counterproductive advice. As the author emphasizes, the elders who ensure the transfer of culture between generations and the stories they tell are learning tools that carry important information from language to language. While the communication skills of the child are developed through the stories that people tell from generation to generation, the development of the child is also supported thanks to the mental, sensory, emotional and cultural transmission realized through this lively interaction.

Language as the carrier of culture

Idioms

The *Rustle Hunter*, which is rich in idioms, contributes to the child's recognition of the cultural richness of the society in which they live, their adaptation to social life, and their cultural and linguistic development.

Nouns (Words in which concrete culture is reflected in the language)

If it is assumed that the transfer of culture is done through the words in the language, our cultural richness is revealed in the work with the names of tools, equipment names, tree names, flower names, game-toy names, profession names, which are not heard much today and may be interesting for children.

Phrases: prayers

The human being, who calls out to the creator for different reasons from birth to death, determines the quality of prayers according to their form and content. In Harmancı's *Hışirtı Avcısı* book, positive wishes turn into prayers in the language of different characters.

Addresses/summoning phrases

Addresses and calls made before speaking to the person or people are shaped according to the culture of the person who is speaking and the person being said. These words, which can be varied according to the age, gender, status, profession and many other factors of the individual, also give information about the character of the people. When the addresses/invocations in Abdullah Harmancı's stories are examined carefully, it is seen that the loving addresses are in the majority.

Cultural references and reminders

Sufi culture

Open heart eyes

In "The Eye of the Heart", the first story of *Hışirtı Avcısı*, an exemplary event that happened to Sümbül Ağa, who wants to hear the inner voice of the beings around him, is told.

Understanding/reading your heart

In Sufism, which is regarded as a science of state, in the work called *Hışirtı Avcısı*, points such as the understanding of things with pleasure and the meaning of sleep half-death are also handled indirectly, but not directly, to make the reader feel. Enriched with sensitivities in the way of feeling and thinking, the work contributes to the cultural accumulation of the child, while emphasizing that the delicacy in the tradition shapes the cultural perception.

Transfer of values, which are elements of spiritual culture

In the work called *Hışirtı Avcısı*, each story is blended with different values. Values such as love, friendship and empathy are underlined in the relationships that Uncle Ramiz establishes with children and in the stories he tells them, while many other important values such as neighborliness, helpfulness, sharing, environmental awareness are mentioned. In the work, which reminds us that many doors will be opened with love and kindness, and that virtue is one of the greatest values of human beings, plain, sincere and local lives are carried into fiction without idealization.

Conclusion

Our narrative tradition, which preserves and enriches the oral tradition, which has a very important place in our culture, until it is written down, is placed at the center of the work, and it is emphasized that with the continuation of this tradition, both the memory of the

society will be preserved and it will be transferred to future generations. With his manners, knowledge, life experience and riches brought from his past, an elderly person, who is better equipped with his knowledge, tells the children about his experience, while transferring culture and communicating between generations.

In the work, in which the tradition of narration is kept alive, references are also made to our Sufi culture. In the story called "Hışırtı Avcısı", the neighborhood culture, which has been forgotten with the urban transformation, and close neighborhood relations are mentioned, and it is emphasized that people who can spend more time with each other even have time to listen to the sounds of the streets and tree branches. The stories always draw attention to a feeling, a thought, an awareness of people and things, and it is emphasized that when individuals focus only on their own lives, they will not be able to recognize themselves or the society they live in. Values such as love, respect, friendship, benevolence, sharing, honesty, loyalty, empathy, patience, hopefulness, environmental awareness, love of nature, and the desire to learn appear as elements of spiritual culture in the work.

In Hışırtı Avcısı, culture transfer has been made with the use of language as intangible material cultural elements. Idioms are language riches of nations full of intelligence, wisdom and experience. In the narration, it reflects the events and thoughts to the mind, like a painting or a plate, on the one hand, while providing a better understanding, on the other hand, it connects the generations. Harmancı also used idioms abundantly in his work. In addition to idioms, there are also names, stereotypes, addresses, nicknames, laments, slang words, local sayings in which cultural memory is preserved. The words used by the author in his stories provide important information about the language and content sensitivity and language taste, as well as the author's individual memory. The traditional names used in the work introduce the society and the individual in which the child lives and create an opportunity for the child to get to know his or her own culture. Drawing attention with this aspect, Rustle Hunter pushes the limits of children's imagination with its plain, fluent, rich and sincere language while navigating between the traditional world and the new world.

Implication and Suggestions

Literary texts have an important place in the acquisition of four basic language skills in Turkish education, in teaching and adopting the culture and values of the society they live in. Examining literary works from various perspectives will help researchers, teachers and parents alike. For this reason, literary works should be examined in terms of the values they contain.

Research Limitations and Future Research

This study is limited to the cultural elements in Abdullah Harmancı's work called Hışırtı Avcısı and how the cultural transfer is done. In future studies, more than one work of the same author can be examined, as well as the same work can be examined in terms of its contributions to children's literature.

Author Contributions

Both authors contributed jointly to each stage of the study.

Publication Ethics

The study is not included in the study group that requires ethical committee approval.

ORCID

Şahin Şimşek <http://orcid.org/0000-0003-4433-0004>

Funda Bulut <http://orcid.org/0000-0002-7101-3496>

References

- Akyol, H. (2008). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Ayverdi, İ. (2008). Kubbealtı Lugâtı Misalli Büyük Türkçe Sözlük. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Bars, M. E. (2019). Türk Anlatı Geleneğinde Anlatıcı Merkezli Değişim/Dönüşüm: Geleneksel Hikâyecilerden Medyatik Hikâyecilere. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12 (25), 1-20.
- Bilgegil, M. K. (1989). *Edebiyat bilgi ve teorileri*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Doğan, Y. (2011). *Okuma eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Elçin Ş. (2001). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gedikli, Ö. (2020). Abdullah Harmancı'nın Hikâyelerinde Konya. *Turkish Studies- Language*, 15(2), 713-725.
- Harmancı, A. (2021). *Hışırta avcısı*. (3. Baskı). Konya: Beyaz Bulut Kitap.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F., Sever, S. (1995). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Karagöz, B., İşcan, A. (2016). Kültürel Bellek Aktarımı Temelinde Ninnilerin Rolü: “Anneler Ninnileri Biliyor Mu?”. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1036-1055.
- Karagöz, İ. (2021) Kimlerin Kalp Gözü Açılır? [Kimlerin Kalp Gözü Açılır? | İslam ve İhsan \(islamveih-san.com\)](https://www.islamveih-san.com) Erişim Tarihi [12.02.2021].
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Perşembe Kitapları.
- Kesimi, Z. T. (2021). Çocukların Halis Edebiyata İhtiyacı Var. <https://www.yenisafak.com/hayat/cocuklarin-halis-edebiyata-ihtiyaci-var-370695>. Erişim Tarihi [09.01.2021].
- Kolaç, E. (2010). Hacı Bektaş Veli Mevlana ve Yunus felsefesiyle Türkçe derslerinde değerler ve hoşgörü eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (55), 193-208.
- Melanlıoğlu, D. (2008). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretim Programları. *Eğitim ve Bilim*, 33/150, 64-73.
- Oğuz, M. Ö. (2009). *Somut olmayan kültürel miras nedir?*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Özdemir, N. (2019) “Kuşaklararasılık ve Kültürel Değişme”, *Çocuk ve Medeniyet*,1, 125-149.
- Sayar, K. (2017) «Kalb ile anlamak», [http:// www.gercek hayat.com.tr/yazarlar/kalb-ile-anlamak/](http://www.gercek hayat.com.tr/yazarlar/kalb-ile-anlamak/) Erişim tarihi: 20.10.2021
- Tekşan, K. (2010). Kültür Aktarımında Yazılı Anlatımın Rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 595-619.

- Turhan, M. (2006). *Kültür değişmeleri*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Türkmen, N. (2013). Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36 (2), 139-158.
- Ünveren Kapanadze, D. (2018). Dil ve Kültür Aktarımında İşlevsel Bir Araç Olarak Ders Kitapları: Türkçe Ders Kitapları Örneği. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13/27, 1575-1592.
- Yazgıç, S. K. (2021). Abdullah Harmancı ile Söyleşi, <https://edebistan.com/soylesiler/> abduallah-harmanci-ile-soylesi Erişim Tarihi [09.01.2021].
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.